

Baudrillard Felsefesinde Modern Dünyanın Gerçeklik İnşası Üzerine Mülâhazalar*

Reality Construction of The Modern World in The Philosophy of Baudrillard*

Eda Topar¹

Adem Palabıyık²

Metin Sakıncı³

Öz

Modern dünya ile başlayan süreçten günümüze kadar olan serüveni Baudrillard cihetinden incelemiş bulunduğumuz bu çalışmada, yaşam biçimleri üzerinden birtakım tespitler ortaya koymak ve bu tespitlerin kökenine inmek gaye edinilmiştir. Bununla birlikte, modern faaliyetlerin gerek toplumlar gerekse bireyler için nasıl bir dünya tasarımı sunduğu irdelenmiş ve sunulan yeni dünya tasarımının şehirler, medeniyetler, kültürler, değerler bakımından ne gibi sonuçlar getirebileceği üzerinde mülâhazalar yapılmıştır. Yine ek olarak, modern dünya tasavvurunun argümanlarını eleştiren postmodern düşünceye yer verilmiş ve post-modern düşüncenin ortaya koyduğu yeni önerilerin ne yazık ki yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. En önemlisi de Baudrillard'ın bahsettiği yeni dünyanın artık son sınıra ulaştığına değinilmekle beraber, ulaşılmış olduğumuz bu son evrenin Baudrillard açısından dönüşü olmayan bir ütopya dünyasına karşılık geldiği saptanmıştır. Son olarak ise, mevcut problemlerin çözümü noktasındaki yetersizliklerden bahsedilmiş ve bu doğrultuda muhtemel görülen birtakım görüşler değerlendirilmeye tâbi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Baudrillard, Hiper-gerçeklik, Modernizm, Sanal, Teknoloji.

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur ve bu makalede, 2023 yılında Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, Felsefe Bölümünde tamamlanan, "Baudrillard Felsefesinde Modern Dünyanın Gerçeklik İnşası" başlıklı yüksek lisans çalışmamdan faydalanılmıştır.

¹ Türkiye, e-posta: edatopar@gmail.com , ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0106-4749>

² Prof. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Bitlis, Türkiye, e-posta: adem.palabiyik@hotmail.com , ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9209-9313> (Sorumlu Yazar /Corresponding Author).

³ Eğitimci/Yazar, Ankara, Türkiye, e-posta: sakincmetin@gmail.com , ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3273-7870>

Geliş Tarihi/ Submitted Date: 13.03.2025

Revize Tarihi/ Revised Date: 21.05.2025

Kabul Tarihi/ Accepted Date: 21.05.2025

Online Yayın Tarihi/Published Online Date: 30.06.2025

Atf-Citation (APA 7 Style): Topar, E., Palabıyık A., & Sakıncı, M., (2025). Baudrillard Felsefesinde Modern Dünyanın Gerçeklik İnşası Üzerine Mülâhazalar. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 108-124.
<https://doi.org/10.47130/bitlissos.1657154>

Abstract

In this study, in which we have examined from the point of Baudrillard, the adventure from the process that started with the modern world to the present, it is aimed to reveal some determinations on lifestyles and to go down to the origins of these determinations. In addition, it has been examined what kind of world design modern activities offer for both societies and individuals, and what kind of results the new world design can bring in terms of cities, civilizations, cultures and values have been discussed. In addition, postmodern thought, which criticizes the arguments of the modern world view, is included and it is emphasized that the new proposals of post-modern thought are unfortunately insufficient. Most importantly, although it is mentioned that the new world Baudrillard mentioned has now reached the final limit, it has been determined that this last stage we have reached corresponds to an irreversible utopia world for Baudrillard. Finally, the inadequacies in solving the existing problems were mentioned and some possible views were evaluated in this direction.

Keywords: Baudrillard, Hyper-reality, Modernism, Virtual, Technology.

Giriş

Endüstriyelleşme ve ileri teknolojinin önemli bir safhaya ulaştığı günümüz çağını muhtelif açılardan mütalaa etmek maksadıyla, Fransız düşünür Jean Baudrillard'ın fikirlerine sıklıkla başvurulduğunu görebiliriz. Aydınlanma çağıyla başlayan akıl ve birey ağırlıklı anlayış, hız kesmeden devam ederek bambaşka boyutlara evrilmiştir. Modernliğe geçişin ilk adımlarıyla başlayıp, postmodern oluşumla devam eden bu süreç, gelmiş bulduğumuz şu an ki aşamada, gerçekliğin ciddi anlamda sorgulamasının elzemliğini ve ileri teknolojinin irdelenmesinin zaruriyetini bizlere hatırlatmaktadır. “İlerleme ve gelişme” gibi mottolarla cereyan eden modern düşünce, geçmişe ve geleneklere keskin sınırlar koyarak tam manasıyla içtimai hayata nüfuz edebilmiş midir? Yoksa kendi değerlerine ve geleneğine muhkem bir şekilde bağlı bulunan toplumların kararlı mücadelesiyle mi karşılaşmıştır? İşte bu anlamda zihnimizde gezinen bütün sorular, irdelenmeye muhtaç bir halde tartışmaya açık hâle getirilmeyi beklemektedir. Evet belki kuru hamaset icabı, şöyle gelişme böyle ilerleme diyerek, 20. Yüzyıla övgüler dizebiliriz. Fakat mahlukat ne durumda? İnsanlık ne durumda? Bu sorulardan kaçmamız asla mümkün değildir.

Tam da bu noktada gerçeklerle yüzleşmek gerektiğini bizlere hatırlatan Jean Baudrillard, modern ve postmodern sürecin açmazlarını olabildiğince yalın bir dille tartışmaya açmaktadır. Aklın ve bireyin yerini yüksek düzey teknolojinin aldığı modern süreci, “simülasyon” kavramıyla ele alan düşünür, her şeyin tepetaklak edildiği, anlam mefhumunun sahtelikle iç içe geçerek bozulmaya yüz tuttuğu bu pragmatist süreci, kendine özgü kavramlarla bizlere anlatmaktadır (Baudrillard, 2021a: 13). Bu bağlamda, hassasiyetle üzerinde yoğunlaştığımız bu çalışma, modernliğin en etkin ayağı olan teknolojik faaliyetlerin, şahıslar ve toplumlar üzerinde nasıl bir değişime sebebiyet verdiğini irdelemeyi gaye edinir. Fakat bu minvalde Baudrillard'ın gündeme taşıdığı meseleler, onun nazarında baktığımızda, çözülmeyi bekleyen meseleler değildir. Çünkü bu meselelerin çözüme kavuşturulması hususunda büyük bir umutsuzluk taşıyan düşünür, yalnızca bu sorunlara tepki göstermekle kifayet etmiştir. Elbette onun bu denli umutsuz olmasının altında yatan nedenlerin başında, içinde yaşamış bulunduğu Batı toplumu gelir (Alatlı, 1998). O, neredeyse fikirlerinin tamamını, kendi gözlemlerinden yola çıkarak oluşturmuştur. Bu nedenle bizler, onun ortaya koymuş olduğu tespitlerden istifade ederek, mevcut gördüğümüz problemlere çözüm yolları arama mecburiyeti içerisinde bulunduğumuzu unutmamamız gerekir. Her ne kadar o, bir şeyler için çok geç kalındığını düşünse de, bizler, “her an yeniden yaratılma ve tazelenme” gerçekliğine sarılarak, kendi geleneğimizden, inancımızdan ve medeniyetimizden süregelen umudumuzu, “insanca yaşanabilir bir dünya kurma” adına, (Baudrillard, 2021a: 58) dirayetle sürdürmeye devam etmeliyiz.

Hülasa, titizlikle tamamlamaya gayret gösterdiğimiz bu çalışmamızı, Baudrillard'ın dört simülakr evresi çerçevesinde değerlendirmemiz mümkündür (Baudrillard, 2021a: 14). Geldiğimiz son aşama olan, simülasyon evresine baktığımızda, hiçbir şeyin bir anda gerçekleşmediğini ve her şeyin aşama aşama ilerleyerek bu seviyeye geldiğini görmekteyiz. İlk simülakr evrede, gerçekliğin bir yansıması olarak

karşımıza çıkan imge, ikinci evrede ise gerçekliği değiştirmiş olarak karşımıza çıkar (Bostancı ve Uncu, 2022: 66; Toffoletti, 2014: 31) Bununla birlikte, üçüncü evrede, gerçekliğin yitirilmesi gizlenirken, son evre olarak değerlendirebileceğimiz simülasyon evresi, içinde bulunduğumuz çağa tekabül eder (Laughey, 2007: 149; Dağ, 2014: 77). Şüphesiz Baudrillard cihetinden baktığımızda, son evre olan simülasyon çağının en önemli müsebbibi, göstergeler başta olmak üzere teknolojik faaliyetlerdir (Gane, 2008: 71; Baudrillard, 2005: 35). Bundan mütevellittir ki, çalışmamızın genel amacı, modern ve postmodern süreçleri göz önünde bulundurarak, Baudrillard penceresinden çağımıza ışık tutabilecek bir pencere açmaktır. Bunun yanında, Baudrillard'ın fikirlerinin bizim için bu denli önem teşkil etmesi, onun, modern ve postmodern süreçler üzerinde yapmış olduğu tahlillerin, son derece kapsamlı olduğunu düşünüyorum olmamızdan kaynaklanır. Daha öncesinde de vurguladığımız üzere, modernliğin ve postmodernliğin yol açtığı sorunların üstesinden gelmek, Baudrillard açısından oldukça zordur. Son olarak ise, hızla büyüyen teknik ve teknolojik faaliyetleri eleştirel mahiyette değerlendirmeye tâbi tutuyor oluşumuzun nedeni, asla teknolojik gelişmeleri yermek değildir. Bilakis, mevcut gelişmelerin sorgulanmaya açık hâle getirilerek, teknolojinin daha faydalı bir kullanım amacına evrilmesinin temennisi içerisinde bulunduğumuzu eklemek isteriz.

Modernizm ve Modernleşme

Modernizm ve Modernleşme kavramlarından daha teferruatlı bir şekilde bahsedebilmek için öncelikli olarak, “modern” kelimesinin kökenine bakmamız gerekmektedir. “Moda”dan türemiş olan modern kelimesinin kökeni Latince olup, “hemen, şimdi” gibi manalara gelmektedir (Williams, 2018: 252). Aynı zamanda, “gelenek karşıtı” anlamına gelen modern kelimesinin, muhtelif türevleriyle de karşılaşmamız mümkündür. Bu ilişkisellikte baktığımızda modernizm kelimesi, eğitim, kültür, sanat gibi birçok alanda gerçekleştirilen dönüşümleri ifade ederken, modernleşme kavramı ise, “geleneksel toplumların moderniteye ulaşma gayesini” konu edinir (Dağ, 2021: 38). Yine bunlara ek olarak, modern kavramının çeşitli alanlarda kullanılması da muhtemeldir (Habermas, 2015). Mesela Rönesans ve Aydınlanma çağının işaret ettiği modern kavramı ile günümüzün üzerinde durduğu modern kavramı birbirinden oldukça farklı anlamları çağrıştıracaktır. Tabi ki modernliğin her aşamasını tüm ayrıntısıyla incelemeye tabi tutmamız burada mümkün değildir. Fakat hayatın her alanına ihata eden modern oluşumları, Baudrillard'ın kavramlarından yola çıkarak ele almak, anlatmak istediğimiz meseleyi bütünsel açıdan kavrayabilmek noktasında oldukça faydalı olacaktır (Koyuncu-Günerigök, 2019: 16).

Sanayileşme ile başlayan ve yüksek teknolojiyle zirveye tırmanan modern dünyayı eleştirel bir perspektifle gündeme taşıyan Baudrillard, modernliğe dair ciddi yaklaşımlar getirmiştir. “Çünkü hepimiz baştan çıkarma sayesinde yaşıyor ve büyülenmişlik içinde ölüyoruz” (Baudrillard, 2021:198) diyerek, modern insanın kendini yadsıyan bir kimliğe büründüğünü vurgulayan Baudrillard, modern çağın adeta bir “cazibe çağı” olduğuna dikkat çeker. O, sisteme yönelik bütün yargılarını, değişen Batı kültürü üzerinden analiz eder. Yok olma sürecine doğru hızla ilerlemekte olan Batı dünyası, onun nezdinde artık üretim sürecinde değil, yalnızca tüketim sürecindedir (Dağ, 2021:38). Bu münasebetle, Marksist öğretilerin toplumu kurtarma adına ortaya attığı, “emek, emekçi, işçi hakları” gibi birçok kavram artık geçersiz bir hâle gelmiştir (Baudrillard, 2013: 83-85). Çünkü insan emeğinin ve çabasının önemli ölçüde makinelere devredildiği modern çağ, makineleşmeye geçişle beraber zihinsel duraklamayı da beraberinde getirmiştir.

Tamamen bütün toplumların makineleşme sürecine geçtiğini söyleyemesek de, bilhassa iletişim araçları ve televizyon aracılığı ile zihinlerin bu sürece adapte edilmesinin önünün açıldığını söyleyebiliriz (Eagleton, 1985). En ücra bölgelerde yaşayan toplumlara bile ulaşp, zihinlere kadar müdahale eden etkileşim araçları sayesinde, toplumsal ihtiyaçlar yeniden tanımlanmış ve birçok psikolojik ihtiyaçlar, zaruri olan biyolojik ihtiyaçlara dönüşmüştür. Toplumda yaşayan her bireyin, kendi kimliğini meydana

getirme yolunda attığı adımlar, çevresel etkenlerden ve toplumun oluşturduğu değerler sisteminden bağımsız değildir. O halde bizler toplum içinde bir yer edinirken, bir ayna işlevi gördüğümüzü daima hatırlamalıyız. Yer yer puslanan bu ayna, belki de modern çağda en bulanık dönemini yaşamaktadır. Tabi ki burada çok iddialı söylemlerde bulunmaktan imtina ederiz. Fakat görebildiğimiz kadarıyla, modernite, kişilere inançlarına göre yaşamayı değil, yaşamlarına göre inanmayı teşvik eden rasyonel bir sistem inşa etmiştir. Hâliyle bu sistemin güdümünden kurtulmak öyle çok da kolay bir iş değildir. Mesela “beğeni” kavramı göz önünde bulundurularak, alt sınıflar ve üst sınıflar arasındaki farklılıklar tartışılabilir (Palabıyık, 2020: 12). Bu doğrultuda söz konusu ettiğimiz meseleden gayemiz, modern çağ ve beğeni kavramı arasındaki yakın ilişkiye dikkat çekmektir. Zira kendisine dayatılan birçok içeriği, sırf “beğeni” uğruna kabul etmek mecburiyeti hisseden modern insan, biyolojik temel ihtiyaçlarına değil, toplumsal baskıdan kaynaklanan psikolojik ihtiyaçlarına kulak verecektir.

Yine benzer biçimde, kişisel hayatın maddi olana indirgendiği ve yalnızca niceliksel menfaatlere dayandırıldığı modern yaşamı eleştiren Erich Fromm, “sahip olma” arzusunun kişilerde bıraktığı birtakım olumsuz duygulardan bahseder. Kendine yeter hâle gelmeyi sahip olduklarıyla ölçen modern birey, takdir görme ve beğeni arzusunun tuzağına düşmüştür. Evde, okulda, işte ve yaşamın her alanında, görünür olmanın baskıcı gücü hakimdir. “Ben sahip olduğum ve tükettiğim şeyler dışında bir hiçim” (Fromm, 2019: 49) anlayışını hayatına tatbik eden modern insan, sonu gelmez tüketim çarkının içinde, tatmini mümkün olmayan duygularına yenik düşmüştür. Bu döngüden kurtulmanın tek çaresi, kararlı bir şekilde “hayır” diyebilmeyi göze almakla mümkün olabilir. Bütün bu cezbedici ışıltılı dünya karşısında müstağni kalabilmek, aldırış etmemek belki de bu çağın insanının en büyük başarısı olacaktır.

Modern hayatın en güçlü ayağı olan tüketim toplumunun çarkını döndüren en büyük etkenlerden biri de kişilerin taşıdığı “yalnızlık korkusu”dur. Kendi zihin dünyasına göre bir yaşam alanı kurmaya elverişli olan insan, hakikate olan hürmetin zedelenmesiyle beraber, bütün yaşam motivasyonunu niceliksel olana müsemma kılmıştır. O, tıpkı iğneye takılmış bir balık gibi, hem modern hayatın getirdiği gürültüden, patırtıdan şikâyet etmekte hem de bu ışıltılı dünyadan bir türlü kopamamaktadır. Yaşam kalitesinin neredeyse tamamen maddi sermayeye eşdeğer tutulduğu modern toplumlarda, bezgin ve asık suratlı insanlarla sık sık karşılaşmamız gayet tabiidir. Günümüz insanını, “yorgunluk insanı” olarak nitelendiren Byung Chul Han, *Yorgunluk Toplumu* eserinde, insanların birçoğuna bulaşmış olan bir yorgunluktan bahseder. “Bu bölücü yorgunluk, kişiyi dilsizlik ve bakış beceriksizliği ile vurur. Bakış sahasını tam anlamıyla ben zapt eder: Ona ben senin yorgununum diyebilemem, hatta yorgunum bile diyemem” (Chul Han, 2020: 52). Chul Han’ın bu ifadelerinde, modern insanın buhranına ve iç sıkıntısına dikkat çeken kayda değer tespitler mevcuttur. Tabi ki son tahlilde bu söylemlere ek olarak, bu yalnızlığı körükleyen en temel gerekçeler arasında, rekabet ve güvensizlikten tevarüs eden “kendini öne çıkarma” arzusunun yattığını da dile getirmeniz gerekir.

Modernizm ve Modernleşmeye dair birçok önemli meseleler olduğu aşikardır. Lakin bu meselelerin başını çeken en kayda değer mevzu olarak, değişim ve dönüşümün birey ve toplumlar üzerindeki tesirleri gösterilebilir. Nitekim bütün teknolojik hareketler, toplumsal hayata sirayet ederken, öncelikli olarak bireylerin ve ailelerin yaşamlarına müdahil olmayı gaye edinir. İşte buraya kadar üzerinde mülâhazalar yapmış bulunduğumuz modernizm ve modernleşme konusu, birey ve toplum etrafında şekillenen teknolojik değişim ve dönüşüm faaliyetinin tahlilini içermektedir. Modernliğin getirmiş olduğu geniş çaplı dönüşümlere bir tepki olarak ortaya çıkan postmodern anlayış, her ne kadar modernitenin keskin ve katı tutumuna bir tepki olarak meydana gelse de modernliğin başlattığı süreç hız kesmeden devam etmiştir.

Postmodernizm ve Postmodernite

Modernlik sürecini takip eden postmodernliğin, bu süreci takip etmesi hasebiyle daha ilk bakışta modernliğin devamı olduğuna dair bir intiba bıraktığını söyleyebiliriz (Russell, 1985). Bununla birlikte, postmodernizmin çeşitli yorumlara tabi tutulması nedeniyle bir belirsizliğe işaret ettiğini de söylememiz gerekir. Madan Sarup'un, *Post-yapısalcılık ve Postmodernizm* çalışmasında tartışmaya açtığı üzere, nedir bu postmodernizm? "Modernliğin bir uzantısı olarak mı düşünülmelidir? Bir süreklilik midir yoksa kökten bir kopuş mudur? Somut karşılığı olan bir değişim midir yoksa belli bir ruh hâline ya da belli bir zihin durumuna mı işaret ediyordur?" (Sarup, 2019: 186). O, her ne kadar belli bir tanımlamaya ve netliğe müsaade etmese de modernlikle bir kutuplaşma içerisinde bulunduğu hususunda mutabık kalmamıza izin verir. "Erkek ve kadın, iyi ve kötü, doğru ve yanlış gibi karşıt kavramların kutupsal bir düşüncüyü tezahür ettiğini vurgulayan postmodernizm, genel teorilerden kaçınmak gerektiğini savunur (Eda, 2023: 19). Bu minvalde o, modernliği eleştirmekle kalmaz, aynı zamanda inşa etmek istediği toplumsal yeni kimliklerin, çeşitliliğini ve farklılığını da destekler. Şüphesiz bu yeni kimlik tasavvuru, modern anlayışın dayattığı tek tipçi kimlik baskılarına karşı bir meydan okumayı iktiza eder. Bunun yanı sıra, modern düşüncenin prensip edindiği "kesin doğruluk" savı, postmodern düşünceye geçişle beraber "esnek ve değişebilir" bir doğruluk anlayışına kapı aralamıştır (Müller, 1979).

Mevcut konumunu modernizmin tam aksi istikamete tanzim eden postmodernizm, kanaatimize göre, modernliğin açmazları karşısında pek de başarılı bir ilerleme kat edememiştir. Nitekim modernizme ciddi eleştiriler getiren Baudrillard, aynı şekilde postmodernizme de ciddi eleştiriler getirmiş ve mesafeli durmuştur. Ona göre postmodernizm, sahte ve gerçeğin birbirine karışarak ayırt edilemez hâle geldiği bir oluşumdur (Baudrillard, 2021: 212). Buradan hareketle Baudrillard'ın postmodernizme bakış açısının gayet açık olduğunu görebiliriz. O halde, postmodern düşüncenin, modernitenin reddiyesi olamayacağını, olsa olsa değişim ve dönüşüm içerisinde devam eden modernitenin yeni bir sürecine tekabül ettiğini ifade etmemiz yanlış olmayacaktır (Newman, 1984).

Gerçekliğin sanal olanda eridiği ve değerlerin yok edilerek her şeyin müphem bir görünüm aldığı yeni postmodern süreç, gittikçe daha da büyük problemleri beraberinde getirmiştir (Thompson, 2003). Öyle ki, bu büyüye bozulmuş yeni dünya, her şeyin yapay olana tahvil edilmesiyle birlikte, sahte bir hiper-gerçeklikle karakterize edilen bulanık bir dünyanın önünü olabildiğince açmış görünmektedir. Muğlak bir izlenim bırakan postmodern dünyayı, "simülasyon" kavramıyla ele alan Baudrillard, hızla büyüyen teknolojik faaliyetlerin, insan hayatını nasıl istila ettiğini ve toplumları nasıl sekteye uğrattığını gündelik hayattan örneklerle açıklar (Baudrillard, 2021a: 118). Bu anlamda onun bu eleştirileri, postmodern anlayış karşısında ne kadar mesafeli durduğunu kanıtlar niteliktedir (Şaylan, 2009: 35). O, postmodern dönemde yaşıyor olması hasebiyle, postmodern düşünür sınıfına dahil edilmekten hoşnut değildir. Mike Kane'nin de ifadesiyle, "o kendisini hiçbir zaman postmodern bir düşünür olarak düşünmemiştir" (Hane, 2008: 56). Nihayetinde hem modernizme hem de postmodernizme karşı ciddi eleştiriler getirerek, her ikisine de aynı muvazeneden bakan bir düşünür için, postmodernist olma yakıştıması yapmanın yakışık almayacağı kanaatindeyiz. Özellikle onun genel felsefesinin temelini oluşturan kavramların, modern ve postmodern dünya anlayışına karşı nasıl bir duruş sergilediği konusunda bizlere yol göstereceğini ümit ediyoruz.

Jean Baudrillard'ın Felsefesine Genel Bir Bakış

Çağımızı anlama noktasında önemli düşünceler sunan Baudrillard, edinmiş olduğu zengin fikir birikimini gerek kendi çağının gerekse kendinden önce yaşamış olan önemli mütefekkirlerin düşünce dünyasından ilhamla oluşturmuş (Sim, 2006: 13) ve felsefeye yön tayin etmek istemiştir (Baudrillard, 2011). Ona bu konuda ışık tutan düşünürlerin başında Nietzsche gelir. Batı kültürünün köle ahlâkına sahip olduğunu düşünen Nietzsche, Baudrillard'ın modern Batı kültürünü irdelemesi açısından son derece

yol gösterici olmuştur. Elbette Baudrillard'ın ele aldığı meseleler kendinden önce gelen birçok fikir adamı tarafından tartışılmaya açılan ve üzerinde kafa yorulan meselelerdir. Fakat Baudrillard'ı ayrıcalıklı kılan, bütün önemli birikimlerden istifade ederek, kendine has kavramlar oluşturması ve çağımızı kendine özgü bir tarzda incelemeye tabii tutmasıdır. Nietzsche'nin daha evvel ele aldığı "hakikat" ve "yanılsama" gibi kavramlar, Baudrillard felsefesinde, "Simülasyon, sanal, hiper-gerçeklik" gibi yeni kavramlarla zenginleşmiş ve çağımıza yönelik yeni bir bakış penceresi açmıştır. Hakikatin yitirilmesini "simülasyon" kavramıyla açıklayan Baudrillard'a göre, gerçekliğin yerine ikame edilen hiper-gerçeklik, göstergeler ve sanal aracılığıyla gerçekliğin yerinden edilmesinde son derece etkili olmuştur (Baudrillard, 2021: 15). Bu meyanda, Baudrillard'ın ortaya attığı fikirlerin altı elbette boş değildir. O, neredeyse bütün bilgilerini birebir yaşayıp tecrübe ettiği sosyal hayatın içinden harmanlamıştır. Onun bu konularda yapmış olduğu tespitlerin ne kadar yerinde olduğunu, yazmış olduğu eserleri mütalaa ederek anlayabiliriz. Mesela Amerika gezi gözlemlerinden yola çıkarak ortaya koyduğu *Amerika* adlı çalışmasında, Amerikan kültürüne ve yaşamına yönelik farklı bir yaklaşım sergilediğini görürüz. O, Amerika'nın sıradan sokaklarında bile gezinirken, gerçekliğin yitirilmesinin bariz bir şekilde ortada olduğuna ve Amerikan caddelerinin her yerine simülasyon gerçekliğin nüfuz ettiğine dikkat çeker. Reklamın ve göstergelerin tahakkümüne maruz kalan Amerikan toplumu için tek gerçek, sinema ve televizyondur (Baudrillard, 2018: 127). Bu ilişkisellikte, sürekli olarak reklamın ve sanal olanın ürettiği sahte gerçeklikle hemhal olan bu toplumun, gerçek hayatın kendisiyle iştigal olmaktan mahrum kaldığını ifade etmemiz yerinde olacaktır. Tüketim toplumunu tetikleyen sanal faktörlerin en etkin müsebbibi olarak, "rekabet ortamı"nı görebiliriz. Baudrillard açısından, rekabet toplumunda yaşayan bireylerin sahip olduğu birçok şey, kendi iradelerinin ve isteklerinin tezahürü değil, toplumda bir yer edinme ve prestij kazanma arzusundan kaynaklanan dış denetimli duyguların tezahürüdür. Mesela kişinin seçmiş olduğu bir araba, onun, oturaklı ya da hareketli olduğuna dair bir izlenim bırakabilmektedir (Baudrillard, 2020: 251). Bu nedenle, nesne konumunda bir yer teşkil eden eşyalar, kişileri temsil etme mevkiine yükseltilerek, adeta bir özne statüsü elde etmiştir. Her gün yeni bir üretim modelini toplumun beğenisine sunan reklam sektörleri, sahip olan kişilerde anlık hazlar, sahip olamayanlarda ise derin bir düş kırıklığı yaratmaya devam etmektedir. Sürekli yenilenen bu döngüde, göz boyayıcı ışıltılı dünya karşısında azimle ve dirayetle "hayır" diyebilmek, takdire şayan olsa gerektir. Nesneleşen özneler ve özneleşen nesneler, yeni dünya düzeninin tasvip ettiği birer sembol hâlini almıştır. Gerçekliğin tahrifata uğratarak tahrif edildiği bu yıkımı "kusursuz cinayet" olarak nitelendiren Baudrillard'a göre, bu kusursuz cinayetin katili belli değildir. Mevcut cinayetin tepetaklak ettiği gerçeklik mevzusunu *Kusursuz Cinayet* eserinde konu edinen düşünür, bu cinayetin belirsizliğini, sanal dünyanın her şeyi örtbas etmesiyle alâkalandırır. Üstelik tahrif edilen yalnızca anlam mefhumuyla sınırlı değildir, aynı zamanda, erkek ve dişinin birbirine şaşı bakacağı "transseksüel" bir oluşum da cereyan etmiştir (Baudrillard, 2019: 146). Transeksüel birey, "öteki" ile anlamlı bir ünsiyet kurmak yerine, ötekini düşman addetmeyi tercih etmekle beraber, kendi kimliğini yok etmenin tuzağına çekilmiştir. Bunca zedelenmeye maruz kalmasına rağmen, zehri şerbet niyetine içen modern birey, içinde bulunduğu durumdan oldukça mustariptir. Fakat o bir yandan da, halinden memnun olduğuna kendisini inandırdığı için, içine düştüğü hengameden kurtulmaya yönelik herhangi bir çözüm yoluna müracaat etmez ve kendini çevreleyen sahteliklerden kurtulmaya dair bir emare göstermez.

Toplumun her zerresine tasarruf eden sanal gerçeklik, adeta ruhların ışığını kapatan avcı bir hayalet gibi her yerde kol gezmektedir. Nitekim Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh* çalışmasında, kişilerin hayatına müdahil olan sanal gerçekliğin, fiziksel gerçeklikten ziyade, ruhsal gerçekliği hedef aldığını söyler. O, "gerçeklik ruhunu sürdürüyor ama ilkesi ölmüş durumda" (Baudrillard, 2019: 16) diyerek, ruhun temsiliyetinin kabukta değil, öz'de bir anlam taşıdığını hatırlatır. Büyük bir zelzeleye maruz kalmış

binaları andıran bu yeni dünya, narkozlu bir hastanın geçici coşkunu anımsatmaktadır. Sözü hılasasına gelince, Baudrillard'ın bütün eserlerine burada yer vermenin mümkün olmadığını altını çizeriz. Fakat modern ve postmodern dünyayı kavramak adına, onun temel kavramlarının, bütünsel bir bakış açısı sağlama noktasında önemli ölçüde yeterli olacağını umabiliriz.

Simülasyon (Hiper-gerçeklik) ve Gerçeklik

Esasında simülasyon kavramının tesirleri sanayileşme dönemiyle beraber zuhur etmeye başlasa da, bu kavramın tam anlamıyla formüle edilmesi 1960'lı yıllarda Baudrillard tarafından gerçekleşmiştir. Baudrillard'ın *Simülakrlar ve Simülasyon* eserini çeviren Oğuz Adanır, "simülakr" kavramını, "gerçeklik olarak algılanmak isteyen görünüm" şeklinde tanımlarken, "simülasyon" ve "simüle etmek" kavramlarını ise, yapay olarak üretilen şeylerin, gerçekmiş gibi gösterilmeye çalışılması olarak tanımlar (Adanır, 2008: 22). Gerçekliğin yerini kapatan hiper-gerçek göstergeler, o büyük ihtişamlı çehresini, medya araçlarına ve bilhassa televizyona borçludur (Baudrillard, 2021: 7-16). Bu anlamda televizyonu sanal gerçekliğin en etkin sermaye aracı olarak gören Baudrillard, belki bugün yaşamış olsaydı, hayretler içinde kalacak ve içinde bulunduğumuz son duruma yeni yorumlar ekleyecekti. Zira fenomen olma ve beğenilme uğruna her şeyi mubah addeden günümüz insanı, adeta "simülasyonun simülasyonu" diyebileceğimiz en uç noktaların havasını solumaktadır.

Yine konumuzla alâkalı olarak, bugün geldiğimiz son aşamanın ilk başlatıcısı olan televizyonu, "öldüren eğlence" şeklinde isimlendiren Neil Postman, insanların duygusal boşluklarını fırsat bilerek, kişileri sömüren televizyonun, insanî diyebileceğimiz bütün ruhsal duyguları öldürdüğünü düşünür (Postman, 2020: 111). Gerçek olaylar ve acılar karşısında tepkisiz kalmak, can sıkıcı ve sarsıcı haberleri bile normal sıradan dizi ya da reklam izliyormuşçasına keyifle seyretmek, ruhsal kayıplarımızın vahametini gösteren durumlardır. Benzer şekilde George Ritzer de sanal gerçekliğin "simülasyon" ürettiğine ve sanal göstergelere kendini kaptıran insanların, esas gerçekliği ciddi şekilde ihmal ettiklerine dikkat çeker (Ritzer, 2019: 186). Artık hayatın her alanında simülasyon ile karşı karşıya kalmamız kaçınılmazdır. Çünkü bütün medya araçları bunun için seferber edilmiştir. Gerçekliğe temas etmemiz bundan böyle bir hayli zor görünmektedir. Yine de her şeye rağmen, Batı kültürünün taşıdığı umutsuzluğa düşmemek gerektiğini bilmemiz gerekir. Gerek geleneğimizden gerekse inancımızdan kaynaklanan bir umut bizim kültürümüzde her dönem olmuştur. Bizler, bizi terk etmeyen manevi umuda sarılarak, bir şeyleri yoluna koymanın çaresine bakmalıyız. Baudrillard'ın, Batı dünyasına bakarak, devasız bir umutsuzluğa düşmesini anlamakla beraber, kendimize dönük biçimde, ruhun o unutulmaya yüz tutmuş eşsiz neşesini yeniden hatırmıza getirmenin elzem olduğunu düşünüyoruz.

Sanal ve Ayartı

"Sanal" ve "ayartı" kavramlarını aynı başlık altında ele almamızın nedeni, her iki kavramın da sebep sonuç bakımından mütalaa edilebilir olduğunu düşündüğümüz içindir. Baudrillard felsefesinde sanal kavramı, gerçeklikle herhangi bir ilişkisi olmayan, yalnızca zihinde tasavvur edilen, mefhum ve farazî olan ve "işlevsel açıdan kullanıcıya bağlı" bulunan, bir kavrama işaret eder (Dağ, 2021: 186). Bu bakımdan düşünüldüğünde, sanal ve simülasyon kavramları oldukça benzerlik taşımaktadır. Dört simülakr evresinde, simülasyon alanına denk düşen sanal gerçeklik, mevcut varlığını teknolojinin hakimiyetine borçludur. Bilhassa medya ve kitle iletişim araçlarıyla beynelmilel bir yayılım gösteren sanal gerçeklik, esasında baskıcı ve zorbacı yüzünü maskelemekte ve iyimserlikle örtmektedir. Onun bu iyimserlik hâlleri, özellikle medya yoluyla telakki edilen birtakım "ayartma" girişimleriyle kendini gösterir. Ayartma, her şeyi olduğundan farklı göstererek, parlatılmış yeni imajlar üretmekte ve kişileri adeta bir cazibe oyunuyla tehlikeli tuzağına davet etmektedir (Baudrillard, 2021a: 152). Bütün hakikatin maskelenerek örtbas edildiği bu cazibeler dünyasında, herhangi bir şeye sahip oluncaya kadar, o şey, eşsiz muazzamlıkta

görünür, fakat sahip olduktan sonra, sahip olunan her ne olursa olsun diğer sıradan şeylerin muadili mesabesine indirgenir. Çünkü bu döngüde, kıymet vermek, anlam atfetmek, değerli bulmak gibi duygulara yer yoktur. Aksi halde, bu döngünün çarkı sekteye uğrayacaktır. O hâlde, “en, en, en” fevkaladelinde kabul gören, yalnızca sistemin uygun gördükleriyle sınırlı kalmalıdır. Netice itibari ile, sonu gelmez bir tatminsizliğin ağına düşen insan için, “iç sıkıntısı” durumunun, adeta kalıcı bir hastalık olarak devam edeceği muhtemeldir.

Nesnenin Hâkimiyeti ve Özgürlük Yanılgısı

İnsan, dünya kurulduğundan beri daima tüketme eğilimi içerisinde bulunan bir yapıya sahip olmuştur. İnsanları içgüdüsel olarak harekete geçiren bu meyiletme durumu sayesinde, hayatın doğal akışı her an aktif tutulmuştur. Fakat çağdaş dünya dönemine gelinceye dek, hiçbir toplum “tüketici” olarak vasıflandırılmamıştır. Bugün bizler, tüketimin ihtiyaç hâline getirildiği günümüz dünyasında, iştihaları besleyen cezbedici imgeler tarafından, eşyanın hakikatine meydan okunduğuna şahit olmaktayız. Eşyanın hakikatini müşahade eden, kendi aidiyetini eşya üzerinden tefekkür etme kabiliyetine sahip olan şahsiyet sahibi derinlikli insan, bugün modernitenin kendisine biçtiği role razı gelmiş ve yapay nesnesin ihtişamlı parlaklığına “pekâlâ” demiş görünmektedir. Elbette bu satıhta kalma durumu yalnızca gelenekçi toplumlarda yadsınmamıştır. Bizzat Batı kültürünün yetiştirmiş olduğu çok sayıda düşünürün de modernizmin maddeci tutumuna karşı ciddi eleştiriler getirmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Bu hususa binaen, modern dünyada nesnenin hâkimiyetine değinen Baudrillard, günümüz nesnelerini birer “zımbırtı” olarak değerlendirir. Onun bu görüşü, gelişigüzel üretilen bu nesnelerin, kayda değer bir donanımına sahip olmadıkları minvalindedir (Baudrillard, 2020: 159-160). Dolayısıyla, zihinlerde bir işe yarıyormuş izlenimi bırakan fakat asla hiçbir işe yaramayan günümüz nesneleri, yalnızca tüketici kitlenin arzularına hitap etmeyi gaye edinerek, insan hayatının merkezini işgal etmeye devam etmektedir. Bunun yanı sıra şunu da eklememiz gerekir, geçmişten gelen mukaddesatına sırtını dönen modern insanın, modernitenin sunduğu cazibeli dünyaya iltica ederek yegâne kurtuluşu burada araması, kendisine gösterilen cafaflı dünyanın değerli olmasından değil, tamamen içine düştüğü ruhsal bunalımdan ve psikolojik duygu durumlarından kaynaklanmaktadır. Bu durum da bizlere gösteriyor ki, tüketim nesnelerinin kıskacında kalan toplumlar, yalnızca maddi külfetin altında ezilmemekte, aynı zamanda iradî gücünü ve karar mekanizmasını dış etkenlere teslim etmeye meyyal bir hâle de gelmektedirler.

Şahsi varlığın tüketim toplumu karşısında yok edildiğini düşünen Baudrillard, öne sürdüğü bu tezini “Praglı Öğrenci” örneği ile destekler. Sessiz bir film olmasına rağmen oldukça ses getiren bu film, fakir fakat son derece muhteris olan bir gencin hayatını konu edinir. Fukara olması hasebiyle sevdiği kız tarafından kabul edilmeyen genç, hırsları uğruna şeytanın tuzağına boyun eğmiş ve zengin olma pahasına şeytanla bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşmanın gereği olarak, zengin olma karşılığında aynadaki gölgesini şeytana satan Praglı Öğrenci, ilk başlarda neyi kaybettiğini idrak edemese de daha sonra başına neler geldiğini fark eder. Fakat bu fark ediş ne yazık ki iş iştenden geçtikten sonra gerçekleştiği için, yeniden gölgesine kavuşması hiç kolay görünmez. Kendisine düşman olan imge, tıpkı bir hayalet gibi gencin peşinde dolaşmakta ve her fırsatta ona düşman çehresini göstermekten geri durmamaktadır. Olan biten bu hadiselerle daha fazla dayanamayan genç, nihayetinde çileden çıkar ve aynada beliren imgeyi gördüğü anda ateş eder. Bu eylemi ile yalnızca imgeye değil kendine de ateş açan genç, can çekişirken kırık aynanın aksinde kendi gerçek çehresini görmüş ve gölgesine kavuşmuştur. Lakin artık bedenini kaybetmiştir (Baudrillard, 2021: 245-247). İşte Baudrillard’ın meseleye açıklık getirdiği “Praglı Öğrenci” örneği, kendi mevcudiyetini satış pazarına armağan eden insanın, menfi sonuçlara nasıl sebebiyet verebileceğini gözler önüne sermektedir. Bugün nesnenin tasarrufu altında bulunan insanın, üretmiş olduğu nesnelerin

sorumluluğunu alma konusunda pek de başarılı olduğunu söyleyemeyiz. İnsan himayesinden çıkarak, kendi başına buyruk bir hâl alan teknoloji, adeta günümüzün atom bombasına dönüşmüş gibidir. Zira ilk zamanlarda insan eline muhtaç bir durumda bulunan teknik gelişmeler, geldiğimiz son raddede bu muhtaçlıktan büyük ölçüde sıyrılmıştır. Bununla birlikte, insan üzerinde baskın bir güç oluşturan teknik faaliyetler, insanları teknolojinin müptelası kılmıştır. Yaşam alanlarımızın her köşesinde yerini alan, konfor sağlayıcı otomatik nesneler, kullanım işlevlerinin yanında, mahremiyet ortamlarımızda bizleri gözetleyip, dinleyebilme gibi fonksiyonlarla mücehhes kılınarak üretilmişlerdir. Gerek güvenlik açısından gerekse özgürlük açısından ahlâkî müeyyideden fazlasıyla uzaklaşmış görünen sözde “akıllı teknolojik ürünler” vicdan muhasebesi göz önünde bulundurularak yeniden murakabe edilmeye fazlasıyla muhtaçtır. Tabii ki bunun için öncelikli olarak, idrak mukabilinden bir tenkit anlayışını esas almak gerekmektedir. Aksi halde, her alanda bambaşka bir kimliğe sahip olmamız gerektiğini empoze eden ve bizlere şahsi bir varoluş imkânı tanımayan çağdaş bir dünyada ne aidiyetimizi ne de mensubiyetimizi inşa etmemiz mümkün olmayacaktır. Nitekim ailede, okulda ve sosyal medyada çeşit çeşit fikirlere maruz kaldığımız bu karmaşada, bizleri çelişkiden kurtararak yerinde bir mutabakata vardıracak olan, dış telkinlerin yönlendirici gücü değil, iç alemimizden sirayet eden feraset gücü olabilir. Temenni edilen hakiki özgürlük, ancak bu şekilde tevarüs edebilir. Hayatın anlamını ve önemini araştıran birçok mütefekkirin yaşam kılavuzunda, akıl ve erdemi önceleyen yaşam ilkelerinin bulunduğu muhakkaktır. Tamah etmenin, arzularına yenik düşmenin ortamını hazırlayan modern dünya, insanın akıl ve erdem melekelerini rehber edinmesini asla istemez. Çünkü kendi iç âleminde mündemiç bir hâlde bulunan gizli hazineyi keşfeden kişiler, tüketim toplumunun pazarladığı ucuzluklara tenezzül etmeyecek ve dış alemini de iç alemine göre tanzim edecektir. Buradan bir yön tayin ederek iç ve dış alemini tekamüle vardıran insanın, eşyanın hakikatine vakıf olması muhakkaktır. Çünkü o, kendi değerini, modernitenin satış pazarında değil, kendi özünden gelen iradî bir tercihte bulmuştur.

Bu konuya ilişkin nitelikli fikirler öne süren John Tomlinson, *Kültürel Emperyalizm*’de gerçek ve sahte ihtiyaçların ayırımından bahseder. Ona göre, sahte ihtiyaçların cenderesinde boğuşan kişiler, sahte ihtiyaçlarını karşılamak için gereğinden fazla çalışmak zorunda kalmakta ve bu aşırı yıpranmanın sonucunda, agresif, bencil ve kibirli bir kişiliğe dönüşmektedirler. “Mutsuzluktaki mutluluk” durumuna karşılık gelen bu süreçteki kişiler, diğerlerinin sevdiklerini sevmek, sevmediklerini reddetmek mecburiyetindedir (Tomlinson, 2020: 210). Tabi ki bu noktada, bireylerin bütün sevmek ve reddetme eylemlerini kendi şahsi iradeleri doğrultusunda gerçekleştirdiğine dair savunmalar yapanlar (Berlin, 1992) olacaktır. Fakat bu kadar çeşitliliğin ve cazibenin yaygın olduğu bir dünyada, bireylerin tamamen kendi tercihleri doğrultusunda tüketim toplumuna entegre edilmeleri ne kadar mümkün olabilir? Sormadan edemiyoruz. Ne yazık ki bu hususta net bir cevap alabilmemiz pek olanaklı görünmüyor.

Alâkadar olduğumuz bütün bu meseleler hakkında muallakta kalan birçok sorular da tıpkı postmodernizmin açmazları gibi, örtülü bir belirsizliğe işaret etmektedir. Her ne kadar, bu konuda zihnimizde cereyan eden soru işaretlerine net bir yanıt bulmanın pek imkânı olmasa da, bu sürecin nasıl yönlendirildiğine dair birtakım fikirler yürütmek ve mevcut hadiseler üzerinden bazı tespitlerde bulunmak pekâlâ mümkündür. Söz konusu bu mevzuda Sosyolog Adem Palabıyık, *Ebeveynlik Nöbetinden Evlat Nöbetine: Diyarbakır Anneleri Üzerine Sosyolojik Gözlemler* çalışmasında, modern kapitalist dünyanın, “Annelik” mefhumu üzerinden nasıl bir kâr elde ettiğine yönelik isabetli mülahazalarda bulunur. O, modern hayatta kadınların maruz kaldığı değişim ve dönüşüm eşiğini, oldukça geniş bir perspektiften değerlendirmeye tâbi tutar. Onun nazarında modern kapitalist sistem, “anne-çocuk ilişkisi üzerinden kendisine yeni alanlar yahut yeni pazarlar” kurmanın yollarını aramaktadır (Palabıyık, 2020: 273). Öyle görülüyor ki, kapitalist sömürü düzeninin kurucuları, aramakta oldukları yeni alanları bulmuşlar ve tüketim pazarlarını içtimai hayatın tam merkezine yerleştirmeyi başarmışlardır. Çalışmasında bilhassa

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde PKK örgütleri tarafından kaçırılan küçük çocukların annelerinin vermiş oldukları mücadeleyi konu edinen Palabıyık, bir yandan kandırılan çocukların ruh hallerini, diğer yandan ise annelerin yıkılmaz o dirayetli dik duruşlarını sosyolojik açıdan derinlemesine analiz eder. Evlatları için bir araya gelerek bir dayanışma setti oluşturan bu kıymetli anneler, modernitenin kendilerine biçtiği rolü kabul etmeyerek, adeta kadının gerçek gücünün, annelikle müsemma kılındığını gözler önüne sermektedirler. Hiçbir maddi gücün satın alamayacağı bu cesur mücadele, evlatları söz konusu olduğunda hiçbir tehdit karşısında boyun eğmeyi kabul etmeyen fedakâr annelerin mücadelesidir. Genç kuşaklara seslenen annelerin gençlerden tek talebi, kendi özümüzde mündemiç bir hâlde bulunan değerlerimizin dışında kalan hiçbir oluşuma kendilerini teslim etmemeleri yönünde olmuştur. Buna ek olarak, genç kuşaklara eğitim ve öğretim alanlarında, dininin ve değerlerinin en iyi şekilde öğretilmesinin elzem olduğuna da dikkat çekmişlerdir (Palabıyık, 2020: 279-280). Bu talepler karşılanmadığı takdirde, yabancı menşeli oluşumların, boşluklardan faydalanarak çocukları kendi çukurlarına çekmeye devam edeceği bariz bir şekilde ortadadır. Kaçırılan çocuklar arasında, boş vaatlerle kandırılan çocukların sayısı bir hayli fazladır. Süreçte, ideolojik olarak dönüştürülen zihinlerden de bahsedilebilir, çünkü ideoloji düşünce dünyasının en büyük silahıdır (Heywood, 2012). Bu gençlerin henüz ayağı yere sağlam basmayan ve dünyanın gerçek yüzü ile tanışmamış olan savunmasız çocuklardan seçilmesi asla tesadüf değildir. Annelerin mücadelesinin tam da bu noktada ne kadar büyük bir önem arz ettiğini görebiliriz. Kötü niyetli örgütlerin bütün planını altüst eden anneler, kapital sömürü düzeninin maskesiz gerçek yüzünü tüm dünyaya göstermektedirler. Baktığımızda Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde başlayan “Anneler Direnişi”, esasında tüm dünyada olması gereken bir eylemi çağırmaktadır. Zira kaybedilen çocuklar yalnızca teröristler tarafından dağa kaçırılan çocuklar değildir. Her an her yerde bulunan zararlı oluşumlar sanki bir ur gibi toplumun her zerresine nüfuz etmiş durumdadır. Öyle ki hemen yan odada bulunan çocuklarımızın, sanal ekranlar aracılığı ile hangi tehlikelerle karşı karşıya geldiğini biliyor muyuz? Bir yandan anneleri kendi sahasına çekmeye çalışan sanal mecralar, diğer yandan da çocukları kötü emellerine davet etmekten geri durmamaktadır. Hâl böyle olunca, anne ve çocuk arasında müspet manada bir bağlantı kurmak şöyle dursun, ebeveynler ve çocuklar arasında ortaya çıkan herhangi bir çatışmanın biraz hafifletilmesi durumunda, ne âlâ diyerek küçücük bir teselliye sığınıyoruz. Özellikle belli bir yaşa gelince ergenliğin verdiği duygularla baş etmeye çalışan gençlerin, kendilerine sunulan toz pembe dünyanın süsüne aldanarak, ailelerine ve geçmişten gelen değerlerine karşı tepeden baktıklarına zaman zaman şahit oluyoruz. Maalesef ki geçici duygulardan kaynaklı olarak, anlık heveslerle alınan kararların, onlar için pişmanlığa dönüşen neticeler doğurduğunu da sıklıkla görmekteyiz. Özellikle “ben özgürüm, kendi tercihlerimi kendim yapabilirim” gibi savunma mekanizmalarının, istişareden ve mantıktan uzak ve sadece anlık duygusal duygu durumlarından kaynaklı olan bir sığınma refleksi olduğunu söyleyebiliriz. Açıkçası bu rengarenk çeşitlilikler dünyasında, belli bir yetişkinliğe erişmiş olan bireylerin bile yanılma payları muhtemelen olacaktır. Böyle bir durumda, hayatın gerçek yüzü ile henüz tanışmamış olan çocuklarımızı herhangi bir tercih konusunda yalnız bırakmak, olsa olsa büyük bir ihmalkârlık olabilir.

Modern batı kültürünü tüm çıplaklığı ile gözlemleyen Baudrillard, gözlemlerinden yola çıkarak, artık kişilerin iradelerinin aktif olmadığını ve öznenin iradesinin, baştan çıkartıcı nesneler tarafından iğdiş edildiğini savunur (Baudrillard, 2021: 48). Söz konusu özgürlüğün mahiyeti bu aşamada ortaya çıkmakta ve simülasyon evreninde yaşayan bireylerin öyle kolay kolay özgürlük iddiasında bulunamayacaklarını bizlere hatırlatmaktadır. Kanaatimize göre, düşük zaafılara meyletmekle sınırlandırılan modern özgürlük anlayışı, öznenin müşahhas bir karakter inşa etmesinin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Özgürlüğün gerçek muhtevasının yok edildiğini vurgulayan Baudrillard, artık insanların ne özne ne o ne bu, hiçbir şey olmadıklarını ve yalnızca birbirlerinin kopyaları olduklarını dile getirir (Baudrillard, 2020:

62-63). Onun bu sözlerini de dikkate alarak, içinde bulunduğumuz sanal evrende “ben özgürüm” diyebilmenin, ancak bir kandırmacadan ibaret olduğunu söylememiz yanlış olmayacaktır. Bizler özgür olduğuna inandırılmış bireyler olarak, ancak sahte özgürlük uykusundan uyandığımız takdirde gerçek özgürlüğe temas edebiliriz. Ve bunun yolu ise, tamahkârlığa “hayır” deme cesaretini göstererek itidalli bir hayatı tercih etmekle mümkün olabilir.

Dijital İşgal ve İnsanlığın Geleceği

İnsanın teknolojiye ve bilimsel faaliyetlere karşı çıkması, teknolojinin insana doğrultulmuş bir silah hâline gelmesiyle başlamıştır. Bugün insan hayatının tam merkezine konumlanan teknoloji, insanlığın istikbali açısından tedirgin edici bir tehlike arz etmektedir. O, insan hayatının tanzim edilmesinde etkin bir rol oynaması hasebiyle, toplumların geleceğini şekillendirme konusunda önemli bir paya sahiptir. Bu münasebetle, dijital işgal söz konusu olduğunda tarafsız kalmak kesinlikle mümkün değildir. Özellikle yapay zekâ, transhümanizm, dijital işgal, nesnelerin interneti, nanoteknoloji gibi kavramlarla ön plana çıkan yeni dünya düzeni, aile bağlarının yok edildiği, mahremiyet duygusunun kaybedildiği, din ve kültür gibi değerlerin dışlandığı dijital bir çağa işaret etmektedir (Ferhat, 2016; Morris, 2021). Üstel ilerleme diyebileceğimiz bir raddeye varan teknik ve teknolojik yenilikler, günden güne hız kesmeden devam etmekte ve endişe verici bir yere doğru gitmektedir (Joshua, 2017). Bizler, mevcut gelişmelerin karşısında yer alacak değiliz elbette, fakat ahlâkî müeyyideden uzak, herhangi bir şekilde insanî kaygı taşımayan her türlü oluşumun, başımıza neler açabileceğini hesaba katmak ve bu doğrultuda tedbirler almak mecburiyetindeyiz. Zira teknolojik gelişmeleri desteklemek demek, insan hayatına müdahil olabilme amacıyla, “her şeyi mubah görmek” anlamına gelmez. Bilhassa günümüzde, belli bir kesimin elinde dönüp dolaşan “bilimsel çalışmalar”, insanlığın hayrına ve dünyanın dengede oluşuna ne gibi katkılar sağlamıştır? Ya da herhangi bir katkı sağlamış mıdır? Bugün yeryüzünde meydana gelen olaylara baktığımızda bu soruların cevabını vermemiz gayet mümkündür. Dünyayı soykırımla tehdit eden ve küçücük bir menfaatleri söz konusu olduğunda yeryüzünü ateşe vermekten çekinmeyecek olan şeytanî güçler, kendilerini bilimin yegâne temsilcileri addederler. Dolayısıyla artık “bilim maskesi” altında gizlenerek insanlığa meydan okuyan birtakım güçlerin, bilimden ve ilimden ne kadar uzak olduklarını tartışmaya açmak ciddi anlamda zaruriyet taşımaktadır.

Esasında ütopya diyebileceğimiz birçok varsayımın, bugün gerçekleştiğini görmekteyiz. Mesela ABD üzerinden tasavvur edilen bütün ütopyaların gerçekleştiğini söyleyen Baudrillard, (Baudrillard, 2018: 97) şahit olduğu olaylar karşısında şaşkınlığını gizleyemez. Onun bu şaşkınlığı bir hayranlık duygusu değil, bilakis, geleceğe yönelik derin bir hüznün ve karamsarlık içermektedir. Bugün yetişmekte olan yeni nesillere baktığımızda, Baudrillard’ın taşıdığı karamsarlığa hak vermemek mümkün değildir. Şu an yaşamakta olduğumuz çağda gerçek bir hayvanla, doğanın içinde herhangi bir bitkiyle, doğaya barışık bir halde yaşayan kaç çocuk var? Hatta Baudrillard’ın kendisi dahi bazen yazdıklarının fazla ironi içerdiğini belirtir (Baudrillard, 1993: 135). Çocukların ekseriyeti sanal ekranlar aracılığı ile doğayı tanımaları da bize garip gelebilir. Bir çiçeği koklamak, bir kuzuya sarılmak, doğanın içinde derin düşüncelere dalarak yürüyüş yapmak, günümüz şartlarında pek nadir görülen aktivitelerdir. Huxley’in, *Cesur Yeni Dünya*’sında bahsedilen bütün komplo teorileri, meğer bugünlerin ipucunu vermemiş. Onun bahsettiği üzere, yeni dünyanın bireyleri, şartlandırma odalarında ve kuluçka makinelerinde üretilmekte, dünyaya yabancı ve düşman bir şekilde dizayn edilmekte ve doğanın imha edicisi olarak tasarlanmaktadır (Huxley, 2002: 28). Çünkü doğayla iç içe yaşayan insan, tabiatın bedene ve ruha iyi gelen yönünü keşfettiği anda, sistemin kendisine vadettiği sahte mutluluklara tenezzül etmeyecektir. Bu sebeptendir ki, yeni dünya düzeni için ciddi mesai harcayan güçler, özellikle insan ve doğa arasındaki irtibatı yok etmeye yoğunlaşmışlardır. Bununla birlikte, insan ve doğanın dengesini bozma, yaratılıştan

gelen ahengin ritmini değiştirme ve ruhun şifresini çözümleyip insan doğasını tahrip etme üzerine planlanan birtakım tehlikeli maksatlar diyebileceğimiz bir faciaya işaret etmektedir (Habermas,1993). Bu alanda gerçekleştirilen dönüşümlerin izlerini, gerek insanın biyolojik yapısına olan müdahale girişimlerinden, gerekse şehirlerin dijitalleşme süreçlerine bakarak rahatlıkla görebiliriz. Kendini doğanın egemeni zanneden modern insan, gelişme ve ilerleme adı altında tasarlayıp kurduğu yeni modern kentlerde, insan hayatına, estetiğe, kaliteye değil, niceliksel menfaatlere öncelik vermiştir (Ott, 1999). Neticede doğa artık basiretli gözlere hitap eden temaşa alanı değil, tüketicilerin gözlerine hitap eden bir pazar yerine dönüşmüştür.

Doğanın bir sömürü ortamını andıran alışveriş merkezine dönüşmesini ele alan Richard Sennett, insan ve doğa arasında meydana gelen yabancılaşma duygusunun esas sebebinin, kentsel mimarî yapıardan kaynaklandığını düşünür. O, bilgisayar ortamında çizilen yeni model mimarî tasarımların zararlarına dikkat çeker. Ona göre, bilgisayar programlarıyla çizilen mimarî tasarımlar, mimarlık alanındaki kişiler için zihinsel duraklamaya yol açmaktadır. Ayrıca otomatik bir şekilde tasarlanan ve üretilen bu yapılarda olası muhtemel görülen birçok hatanın gözden kaçma durumu söz konusudur (Sennett, 2009: 59-62). İnsan ve eşya arasındaki bu kopuklukla beraber, insan ve doğa, insan ve eşya arasındaki ilişkinin, önemli ölçüde zayıfladığını ve ciddi bir yabancılaşmanın vuku bulduğunu ifade etmemiz gerekir.

Yine benzer şekilde, geçmişten günümüze yaşanan dönüşümleri çarpıcı bir biçimde bizlere sunan “Baraka” adlı belgeselde, insan ve doğa arasındaki yabancılaşmanın, şehirlerin inşası ile alakalı bir mevzu olduğuna dair dikkat çekici görsellere rastlıyoruz. Belgeselde yer alan zıt görseller, adeta “şehir” ve “kent” kavramlarının ayırımına işaret etmektedir. Bir yanda, çocukların neşeyle süslediği, tüm canlıların ahenk içinde ritim tuttuğu, doğanın en ihtişamlı hâliyle insanları tefekküre ve temaşaya davet ettiği şehirler, diğer yanda ise, yoğun trafik seslerinin, fabrika dumanlarının, gökyüzüne uzanan ızgara usulü gökdelen binaların ve alışveriş merkezlerinden yükselen yüksek ritimli müziklerin hâkim olduğu yeni kent merkezleri. şehir hayatından kent yaşamına geçişin izlerini yansıtan “Baraka” filmi, dünyanın nasıl bir dönüşüme maruz kaldığını anlamak açısından fevkalade bir öneme sahiptir (Avila, 2023). Elbette bu hususta bizlere yol gösterebilecek sayısız kıymetli düşünürlerimiz vardır. Fakat bizim için tespit kalma noktasından bir adım ileriye giderek, çözüm arayışlarına başvurmak, çok çok daha makbul bir eylem olacaktır. İşte bu meselede önemli fikirlere sahip olan Fârâbî, *El Medinetü'l Fâzıla*'da şehirlerin yapısının, insan üzerinde bıraktığı tesirlere değinmekle beraber, toplumların saadetinin, erdemli şehirler inşa etmekle makes bulabileceğini de savunur. Onun cihetinden baktığımızda arzu edilen saadetin, önce toplumlara, şehirlere ve nihayetinde dünyaya yayılacak olan bütüncül bir saadet olduğunu görüyoruz. O, bahsedilen bu saadete erişmenin yolunu, kötü ve ihtiraslı duygulardan kurtulmaya bağlar. Tercih edilen itidalli bir yaşam, yalnızca insanları dengede tutmakla kalmayacak, aynı zamanda şehirlerin ve tüm mahlukatın dengesini ve huzurunu da temin edecektir (Fârâbî, 2001: 84). Onun bu söylemlerinden yola çıkarak, erdemli bir toplumda hayatını idame ettiren her bireyin, sorumluluk sahibi olduğunu ve sahip olduğu mesuliyetin bilincine vardığını eklememiz gerekir. Nitekim, Saadetli bir toplumda yaşayan her insan, toplumun bir parçası olarak, bütünüün hayrına çalıştığı takdirde kendi hayrını da gözetmiş olacağının farkında olmak zorundadır. İnsan ve doğa dengesinin korunmasına yönelik kayda değer fikirler beyan eden Fârâbî, kişilere kendi yaşamlarının müellifi olma hakkı tanımayan günümüz yapay zekâ çağında ne yazık ki pek de göz önünde bulundurulmaz. Çünkü toplumları doğayla barışık bir şekilde yaşamaya teşvik etmek, küresel güçlerin bütün planlarını altüst etmek demektir. Bu nedenle, eğer bir an evvel uyanış emaresi göstermezsek, yeni dünyanın tasarladığı dijital kimliklerin, mevcut varlığımızın yerine ikame edilmesi o kadar da uzak değildir. Telefonla, kameralarla, akıllı bilekliklerle takip edilebilen

dijital kimlikler, gündemde yerini almaya çoktan başladı bile. İnsanlığın hayrına olduğu söylenen yeni kimlikler, küresel bir kimliği temsil etmekle beraber, son asrın en muteber buluşu olarak görülüyor.

Yaşamın her alanında etkin olacağı düşünülen bu yeni dijital kimlikleri tartışmaya açan Serhat Arvas, bu konuya ilişkin değerlendirmelerini *Dijital İşgal ve Transhümanizm*'de olabildiğince teferruatlı bir şekilde ele alır. O, dijital kimliklerin, hayatımıza kolaylıklar getireceğini iddia eden kişileri, ruhsuz kimliklerin bizden neler çalacağına dair düşünmeye davet eder. Bununla birlikte, yapay zekâ ve transhümanizm meselelerini komplo teorisinden ibaret görmenin, tedbirsizliğe yol açabileceğini de ekler (Arvas, 2023: 147). Son dönemlerin en çok konuşulan meselelerine baktığımızda, yeni dünyanın hangi konular çerçevesinde şekillendiğini az çok tahmin edebiliriz. Bilhassa “nesnelerin ve bedenlerin interneti” üzerine yürütülen çalışmalar, yeni dünya düzeninde insanın nerede konumlanacağı konusunda merakımızı cezbetmektedir. Hiçbir şekilde insan yardımına hacet duymadan otomatik bir şekilde işlevini yerine getirebilen son model dijital nesnelerin, insan hayatına fevkalade kolaylıklar sağlayacağı inkar edilemez. Fakat her alanda yerini alan bu nesnelerin, insan sağlığına ve ruhuna verebileceği zararlar da görmezden gelinemeyecek kadar aşikârdır. Akla gelebilecek her türlü sıradan nesnelere fonksiyon kazandırılarak internete bağlanır bir hâle getirilmesi, gelecekte insan bedeninin nesneleştirilerek internet erişimine açık bir yapıya dönüştürülebileceğini akıllara getirmektedir. Hatta şu sıralar bu yönde bazı çalışmalar gerçekleştirildiğine dair çok fazla söylentiler duymaya başladık. Öyle görülüyor ki, bundan sonra çok daha sıklıkla duyacağı benziyoruz. Mesela Neuralink Projesi'nin sahibi olan Elon Musk, gelmiş bulduğumuz bu aşamada, insan beyninin yedi yirmi dört internet erişimine açık olacağına dair ipuçları vermektedir (Kurutay, ve Diğ., 2023). Bu dehşet verici duruma onay vererek kendini internet erişimine açık hâle getirecek olan gönüllü insanlar, acaba içinde bulundukları vahametinin farkında mıdır? Eğer farkında değillerse bu durum bir hayli tehlikeli demektir. Yok eğer bile kendilerini feda etmeye onay veriyorlarsa bu daha da ürkütücüdür.

Nitekim bu meseleler söz konusu olduğunda kayıtsız kalamayan Jürgen Habermas, *İnsan Doğasının Geleceği*'nde, insan bedenine yapılacak olan her türlü müdahalenin, felsefî ve etik problemlerden ayrı tutulamayacağını ifade eder. O, insan bedenine müdahale etmeyi gaye edinen nanoteknolojik deneylerin, mükellefiyet sahibi olan insan yapısına asla uyum sağlamayacağını ve insan bedenine yerleştirilmesi planlanan minik robotların, ayrıca büyüme ve gelişme durumlarını da sekteye uğratabileceğini vurgular (Habermas, 2021: 78-80). Onun bu meyandaki endişeleri, nereye gittiği belli olmayan teknolojik etkilerin gittikçe daha da tehlikeli bir hâl almasından kaynaklanır. Nihai olarak, kişilerin “kendi olma” haklarını yok eden nanoteknolojik girişimlerin, dönüşü olmayan amansız bir felakete yol açabileceğini hatırlatmakta fayda görmekteyiz.

Tıpkı Mary Shalley'in, *Frankenstein* yapıtında bahsettiği gibi, kendini tanrılaştırarak yaratma arzusuna kapılan insanın, kendine bir canavar hazırlaması hayret verici bir vakiydir. Kitapta geçen Frankenstein karakteri, tıp eğitiminden edinmiş olduğu bilgilerden hareketle, canlı bir yaratık meydana getirmeyi kafasına koymuştur. Nihayetinde topladığı kadavralardan bir canlı varlığa getiren Frankenstein, karşısında gördüğü çirkin yaratık karşısında derin bir hüsrana uğramış ve yarattığı evde bırakarak evi terk etmiştir. Fakat kendisini terk eden sahibine düşman olan yaratık, her yerde kendisini yalnız bırakan sahibini aramaktadır. İntikam için Frankenstein'in kardeşini bulup öldüren yaratık, bununla da yetinmez ve yeni bir intikam için harekete geçer (Shalley, 2012: 80-84). Daha sonra arkadaşını ve eşini de yaratmış olduğu canavara kurban veren Frankenstein, kendi eliyle meydana getirdiği bu canavar karşısında çaresiz kalmıştır (Shalley, 2012: 161). Kendi kapasitesini aşan üstel makineler üretmeyi marifet addeden günümüz insanı, adeta Doktor Frankenstein'in yaşadığı eşsiz çaresizliği bizlere anımsatmaktadır. Dolayısıyla, üretilmesi planlanan ürünler, denetlenebilir bir yapıya sahip olduğu

oranda elbette faydalı olacaktır. Ancak kontrolden çıktığı takdirde, son derece hayatî meseleleri beraberinde getirecektir. Bu da gösteriyor ki, gerçekleştirilmesi olanaklı görülen her şeyin faydalı olabileceğine dair ortaya atılan yaygın kanaatler, asla mutlak doğru olarak kabul edilmemelidir. Nitelikli ürünlerin yalnızca insan eksenli bir düşünce süzgecinden geçerek üretilmesi gerektiği kesinlikle göz ardı edilmemelidir. Neyin üretilip neyin üretilmeyeceğine yönelik alınan kararlar ise, kâr mülahasasından hareketle değil, insanlığın istikbalini düşünen feraset sahibi kişilerin alacağı kararlarla müspetlik kazanabilir.

Sonuç

Birçok evreden geçerek günümüze kadar ulaşmış olan modern anlayış, postmodern süreçle devam ederek zirveyi yakalamış görünmektedir. Bilhassa Avrupa’da, 17. Ve 19. Yüzyıllar arasında etkin olan Aydınlanmacı söylemler, modern ve postmodern oluşumların temellerini oluşturmaktadır. Aydınlanma hareketlerinin öncülük ettiği yeni modern anlayış, Kiliseye karşı aklın ön plana çıkarılarak, bilimsel çalışmaların desteklendiği bir sürece karşılık gelmektedir. Modern sürecin başlamasıyla beraber, kendisini akıl ile var edebileceğini düşünen birey, postmodern sürece geçişin ardından, nasıl var olabileceğini bilemez bir duruma gelmiştir. Özellikle içinde bulunduğumuz dönemde madde hırsının mevcut kimlikleri yok ettiğini görmemiz mümkündür. Modern öğretilerin yanlışlığına dikkat çeken postmodernizm, ne yazık ki modernizmin yerine müspet manada bir değerler manzumesi koyamamıştır.

Çalışmamızda da yer verdiğimiz üzere, çağımız, Baudrillard’ın “simülasyon” kavramının içeriğini doldurmaktadır. Zira tüketimi kutsayan ve iradenin mekanizmasını bozan postmodern çağ, ilerleme, gelişme adı altında fark edilmeyen yönünü gizlemeyi başarmıştır. Örneğin, bilim ve teknolojinin gücünü elinde bulunduran birçok devlet, güçsüz olan bazı ülkeleri medeniyetle buluşturma iddialarıyla sömürebilmektedir. Kanaatimize göre, güçsüz olan bazı toplumların, güçlü olan bazı toplumlar tarafından yağmalanmasının altında yatan en önemli sebep, doğal zenginliklerdir. Buradan hareketle, teknolojinin bu denli ilerleme göstermesiyle beraber, tabiat ile insan arasındaki dostane münasebetin tahribata uğradığını söylememiz mümkündür. Bunun yanı sıra, zenginliğin bir hırsa dönüşmesi ve bu hırsın toplumlar arasındaki rekabeti tetiklemesi, bir yandan tabiat ile bağları koparmış, diğer yandan da insan ilişkilerini zedelemiştir. Görüldüğü üzere çağımız, ardı arkası kesilmeyen birçok hastalık ile mücadele etmektedir. Bu durumun mühim görülen sebepleri söz konusu olduğunda, tabiat ile insan arasındaki ilişkinin zayıflamasını önemli bir etken olarak gösterebiliriz. Mesela bazı tıp bilgilerinde geçen, tabiatla ünsiyet hâlinde bulunmanın önemi, birçok hekimlerin ve âlimlerin tabiatla irtibat durumunda bulunan kişilerin daha sağlıklı olacağına dair kanaatleri, doğa ile iç içe bulunmanın bedenen ve ruhen şifa etkisi gösterebileceğini destekler niteliktedir. Bunun yanında, çağımızın en zenginlerine baktığımızda, onların doğa ile iç içe bir yaşamı tercih ettiklerini ve organik besinlerle beslenmeye çok fazla önem verdiklerini görebiliriz. Aynı zamanda, bazı düşünürlerin, ruh ve beden sağlığının birbirinden ayrı tutulamayacağını vurgulamaları, insanın doğadan tamamen kopmasının yanlışlığını gözler önüne sermektedir. Bir yandan tabiatı uzaklaşmanın hastalık üretme ihtimali varken, diğer yandan ise yeni dünya tasarımının, hastalısız, acısız, dertsiz bir dünya tasavvur etmesi, bir çelişki durumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni dünya anlayışının, birtakım teknolojik araçlarla insan bedenine müdahalede bulunmayı düşünmesi, bizleri, oluşabilecek sonuçlar açısından endişeye sevk etmektedir. Hâliyle içinde bulunduğumuz durum sürekli bir şekilde “onar-boz” mantığıyla işliyor gibidir.

Günümüz dünyasında fazlasıyla etkisini hissetmeye başladığımız transhümanist dünya görüşünün, insanî boyutu ihmal ettiğini ve görmezden geldiğini söyleyebiliriz. Bugün insan bedenine uygulanması planlanan bazı çalışmaların neticeleri belirsizlik içermektedir. Dolayısıyla, insan hayatına bambaşka bir şekilde teşekkül eden teknolojik hareketlerin, nicelik bakımından teşvik edici bir mahiyete sahip olduğuna

şahit olsak da insanî boyutun değerlendirme dışı bırakılarak tasarlandığı teknolojik gelişmelerin, birtakım menfi sonuçlara yol açabileceğini göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Bu konuya binaen Baudrillard, artık tabiat ile iştigal etmenin çok zorlaştığını düşünmekte ve insanın kendi ruhunu ve bedenini teskin edebilecek kadar bile olsa doğada vakit geçiremeyeceğini imâ etmektedir. Zira yeni üretilen teknolojik aygıtlar gerek ev ortamında gerekse dışarda bütün işlerin üstesinden gelmektedir! Baudrillard'ın bu konuda edindiği tutumları fazlasıyla haklı bulmanın yanında, onun indirgemeci olan bir tavır takındığını düşünmekteyiz. Zira teknolojinin tüm dünyada tehlike arz eden bir yere doğru evrilmesi kaçınılmaz olmuştur, fakat bütün toplumları istisnasız bir şekilde teknolojinin tahakkümünde görmek, geleceğe dair var olabilecek bütün umutları yok etmek demektir. Bugün teknolojiye mutaassıplık derecesinde intisap eden toplumların çoğunlukta olması inkâr edilemez bir gerçektir. Lakin bunun yanında, bizleri itidalli olmaya davet eden ve fayda zarar muhakemesini yerinde yapmayı tavsiye eden kıymetli düşünürlerin varlığı, geleceğimizin inşâsı konusunda yol gösterici bir nitelik taşımaktadır.

Netice itibariyle çalışmamız boyunca edinmiş olduğumuz bilgiler, bizlere, mevcut problemlerin nedenini anlayamadığımızı ve çağın diline yabancı kaldığımızı düşündürmektedir. Çağın dilini anlayamamak, kavramlar arasında yanlış ilişkilendirmeler yapma sorununu da beraberinde getirmiştir. Mesela, maddi anlamda müreffeh olan toplumların daha huzurlu olacağına dair duyulan inanç, teknolojinin çok geliştiği ülkelerin daha medeni zannedilmesi, haz ve eğlence serbestliğinin, özgürlük olarak görülmesi, demokratik ülkelerin çok daha adaletli olduğu düşüncesi, başarı kıstasının, rekabet toplumunda niceliksel birinciliğe tâbî tutulması.... Bunlar gibi birçok kavramlar birbirine karışmış durumdadır. Bir başka ifade ile, sonuç odaklı olan ve süreçlerin ehemmiyetini görmezden gelen bir çağ ile karşı karşıya kaldığımızı eklemek isteriz. Daha açık bir tabirle konuşmak gerekirse, bugün toplumların nicelik eksenli taleplerinin artması, arzu edilen zaafırlara ulaşmak için birtakım ahlâksızlıkları meşru kılabilmektedir. Örneğin artık elde edilen başarıların ve kazanımların, günümüzde nasıl elde edildiğinin pek bir önemi yoktur ve aslolan ise elde edilip edilmediğidir. Özetle anlatmaya çalıştığımız mevzu, var olan problemlerin kaynağının, kavram karmaşası olduğuna yöneliktir. Lakin bu kavram karmaşasının temelinde ise niceliksel bakımdan dünyâperst bir hırsın bulunduğunu idrâk etmemiz gerektiğinin altını çizmeliyiz. Dolayısıyla çağın diline kulak verememek, üzerinde durduğumuz meselelerin anlaşılması ve kavranılması noktasında büyük bir sorun teşkil etmektedir. Kanaatimize göre Baudrillard ele aldığı fikirleriyle yaşadığı çağın sorunlarını düşüncede kavrayan ve bunları çok yönlü analiz eden bir filozoftur. Aynı zamanda o ironik bir dille çağı eleştirerek, ilerleme ve gelişme kavramlarını sorgulanmaya açık hâle getirmiştir. Zira onun görüşlerinden anladığımız kadarıyla, modernizm ile başlayıp, postmodernizm ile devam eden süreçte insanlara vadedilen gösterişli ve sahte hayatlar, birtakım yapay mutluluklarla toplumları oyalamakta fakat diğer yandan ise son sınıra ulaşmayı gaye edinen korkunç bir gelecek tasarımı sunmaktadır. Bu bakımdan, teknolojik faaliyetlere müntesip kılınan yaşam serüveninin, insanî boyut çerçevesinde yeniden dizayn edilmesinin elzem olduğunu düşünmekteyiz.

Kaynaklar

- Adanır, O. (2008) *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*, İstanbul: Hayal Et Kitap Yayınları.
- Alatlı, A. (1998). Doğu-Batı İç Boş Bir Tasnif, *Doğu Batı Dergisi*, 2, 85-87
- Arvas, S. (2023). *Dijital işgal ve transhümanizm*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Avila, Wanda E. (2023). Baraka: A World Without Words: A Guided Meditation, *Journal of Religion & Film*, 27(1/57).
- Baudrillard, J. (1993). *Hyperreal America, economy and society*, Çev., David Macey 22:2, 243-252.
- Baudrillard, J. (1998) *Üretimin aynası*, (Oğuz Adanır, Çev), İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

- Baudrillard, J. (2005). *Anahtar sözcükler*, (Oğuz Adanır-Leyla Yıldırım, Çev.), İstanbul: Paragraf Yayınları.
- Baudrillard, J. (2011) *Çaresiz stratejiler*, (Oğuz Adanır, Çev.), İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Baudrillard, J. (2018). *Amerika*. (A. Yaşar, Çev.). (4. Baskı), Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2019a). *Şeytana satılan ruh ya da kötülüğün egemenliği*. (A. Oğuz, Çev.). (4. Baskı), Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2019b). *Kusursuz cinayet*. (S. Necmettin, Çev.). (4. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2020a). *Nesneler sistemi*. (A. Oğuz & F. Aslı, Çev.). (3. Baskı). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2020b). *Kötülüğün şeffaflığı*. (E. Işık, Çev.). (8. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021a). *Simülakrlar ve simülasyon*. (A. Oğuz, Çev.). (14. Baskı). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021b). *Tüketim toplumu*. (K. Ferda, & T. Nilgün Çev.). (16. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021c). *Baştan çıkarma üzerine*. (S. Ayşegül, Çev.). (6. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Berlin, J. A. (1992). Poststructuralism, cultural studies, and the composition classroom: Postmodern theory in practice. *Rhetoric Review*, 11(1), 16-33.
- Bostancı, M. ve Uncu, G. (2022). *Dijital İletişimi Anlamak-2. Metaverse: Sanal mı Gerçek mi?*, Konya: Palet Yayınları.
- Chul Han, B. (2020). *Yorgunluk toplumu*. (Y. Samet, Çev.). (6. Baskı). Açılım Yayınları.
- Dağ, A. (2014). *Ölümcül Şiddet: Baudrillard'ın Düşüncesi*, İstanbul: Külliyyat Yayınları.
- Dağ, A. (2021). *Ölümcül şiddet*. Ketebe Yayınları.
- Topar, E. (2023). *Baudrillard felsefesinde modern dünyanın gerçeklik inşası* (Yayın No. 805740) [Yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Eagleton, T. (1985). Capitalism, modernism and postmodernism. *New Left Review*, (15), 60-73.
- Farabi, E. (2001). *El Medînetü'l fâzıla*. (D. Nazif, Çev.). M.E.B.
- Ferhat, S. (2016). Dijital dünyanın gerçekliği, gerçek dünyanın sanallığı bir dijital medya ürünü olarak sanal gerçeklik. *TRT Akademi*, 1(2), 724-746.
- Fromm, E. (2019). *Sahip olmak ya da olmak*. (A.Aydın, çev.). (8. Baskı). Say Yayınları.
- Gane, M. (2008). *Jean baudrillard: Radikal belirsizlik*. (U. Ali, & T. Serhat, Çev.). De ki Basımevi.
- Habermas, J. (1993) *İdeoloji olarak teknik ve bilim*, (Mustafa Tüzel, Çev.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Habermas, J. (2015). *The Philosophical discourse of modernity: Twelve lectures*. John Wiley & Sons.
- Habermas, J. (2021). *İnsan doğasının geleceği*. (H. Ö. Kaan, Çev.). (2. Baskı). Alfa Yayınları.
- Heywood, A. (2012). *Political ideologies: An introduction*. Palgrave Macmillan.
- Huxley, A. (2002). *Cesur yeni dünya*. (T. Ümit, çev.). (3. Baskı). İthaki Yayınları.
- Joshua, J. (2017). Information bodies: computational anxiety in Neal Stephenson's snow crash. *Interdisciplinary Literary Studies*, 19(1), 17-47.
- Kurutay, M.A., Demir, B.A., Dal, A.K. (2023). Beyin-Bilgisayar Bağlantısının Gelişim Süreci, Neuralink Mevcut Durum İncelemesi ve Gelecekteki Öngörüler, *UMÜFED Uluslararası Batı Karadeniz Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1): 64-82.
- Koyuncu, A. A. ve Günerigök M. (2019). *Bauman ve postmodernite*, İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Laughey, D. (2007). *Key Themes in Media Theory*. New York: Open University Press.

- Morris, J. (2021). Simulacra in the age of social media: Baudrillard as the Prophet of fake News. *Journal of Communication Inquiry*, 45(4), 319-336.
- Müller, H. (1979). Reflections on post-modernism. *New German Critique*, (16), 55-57.
- Newman, C. (1984). The post-modern aura: The act of fiction in an age of Inflation. *Salmagundi*, (63/64):3-199.
- Ott, K. (1999). Eleştirel kuram ve doğa, *FelsefeLogos* (Ferat Öztürk-Orhan Tokdemir, Çev.), 99/1,171-190
- Palabıyık, A. (2020). Pierre bourdieu sosyolojisinde habitus, sermaye ve alan üzerine. *Habitus Toplumbilim Dergisi*, (1), 1-22
- Palabıyık, A. (2020). Ebeveynlik nöbetinden evlat nöbetine: Diyarbakır anneleri üzerine sosyolojik gözlemler. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 272-286.
- Postman, N. (2020). *Televizyon: Öldüren eğlence*. (A. Osman, Çev.). (10. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G. (2019). *Büyüsü bozulmuş dünyayı büyülemek*. (P. Funda, Çev.). (4. Baskı). Ayrıntı Yayınları.
- Russell, C. (1985). *Poets, prophets, and revolutionaries: The literary avant-garde from rimbaud through postmodernism*. Oxford University Press, USA.
- Sarup, M. (2019). *Postyapısalcılık ve postmodernizm*. (G. Abdalbaki, Çev.). (6. Baskı). Pharmakon Yayınları.
- Sennett, R. (2009). *Zanaatkâr*. (P. Melih, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Shelley, M. (2012). *Frankenstein ya da modern prometheus*. (A. Duygu, Çev.). Can Yayınları.
- Sim, S. (2006). *Postmodern Düşüncenin Eleştirel Sözlüğü*, (Mukadder Erkan ve Ali Utku, Çev.) İstanbul, Ebabil Yayınları.
- Şaylan G. (2009). *Postmodernizm*, İstanbul, İmge Kitabevi.
- Thompson, E. M. (2003). Ways out of the postmodern discourse. *Modern Age*, 45(3), 195-207.
- Toffoletti, K. (2014). *Yeni bir Bakışla Baudrillard* (Yetkin Başkavak, Çev.) İstanbul: Kolektif Kitap.
- Tomlinson, J. (2020). *Kültürel emperyalizm*. (Z. Emrehan, Çev.). (2. Baskı). Ayrıntı Yayınları.

Makale Bilgisi:

Etik Kurul Kararı: Etik Kurul Kararından muafıtır.

Hakem Değerlendirmesi: Çift taraflı kör hakemlik

Benzerlik Taraması: Yapıldı - iThenticate

Destekleyen Kurum / Kuruluşlar: Herhangi bir kurum / kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Oranı: Birinci Yazar: % 50, İkinci Yazar %40, Üçüncü Yazar: %10.

Article Information:

Ethics Committee Approval: It is exempt from the Ethics Committee Approval.

Peer-review: Double-blind reviewed.

Plagiarism Checks: Yes - iThenticate

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations: No support was received from any institution / organization.

Conflict of Interest: No conflict of interest.

Author Contribution Percentage: First Author: 50 %, Second Author: 40 %, Third Author: 10 %.